

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Capvt III. Idem R. a Cantuarensi Archiepiscopo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

rendum à Domino Imperatore est, cui illius homicidii pretium exsolvendum sit. Unde juxta hunc morem à Patribus Concilii Triburienſis decretum est, compositionem presbyteri occisi esse dividendam pro aequalibus portionibus inter Ecclesiam, cui inserviebat, Episcopum diceccanum, & eius contanguineos. Sed cum Raymundus mutasset hæc

verba aliam divisionem faciendo, credo ob auctoritatem Gregorii Noni, qui confirmavit hanc compilationem, illi standum esse. An verò statibus parentibus aliqua pars illis sit assignanda, disputant Covar. lib. 2. var. cap. 9. num. 10. Genueſis practicab. quest. 370. Sed attentâ integrâ hujus canonis nulla hæsitacionis occasio manet.

CAPUT III.

Idem R. ^a Cantuariensi Archiepiscopo.

Licet juxta Apostolum arguere, & increpare debeamus; sic tamen debemus excessus corrigere singulorum, ut probemur, non quæ nostra sunt, sed quæ Iesu Christi quærere, & in correctione faciendâ videamur modestiam, & maturitatem servare. Accepimus autem, quod^b Archidiaconi^c Conventren. Episcopatus pro excessibus, & criminibus puniendis à clericis, & laicis pœnam pecuniariam exigunt: in^d examinatione ignis, & aquæ XXX. denarios à viro, & muliere quærere præsumunt: & pro annua exactione pecuniæ personas quandoque suspendunt, & Ecclesias^e interdiciunt: à vicariis quoque XII. ^f denarios ut in Ecclesiis cantare permittant, exigere non formidant, & alia agunt, quæ canonum obviarent statutis, & de radice cupiditatis, & avaritiæ videntur prodire. Quia igitur sollicitudini nostræ incumbit pastoralis providere diligentiam, ne ab ecclesiasticis personis tuæ provinciæ aliquid agatur, quod reprehensioni subiaceat, vel ecclesiasticam honestatem denigret: f. t. per A. f. p. m. quat. Archidiaconis prædicti Episcopatus ex parte nostra, & tua districtè inhibeas, ne excessibus corrigendis, aut criminibus puniendis à clericis, vel laicis, pœnam pecuniariam, nec pro examine ignis, vel aquæ denarios amplius exigere audeant, vel alia quæ dicta sunt, quomodolibet exercere. Si autem contra prohibitionem nostram ausu temerario venire præsumpserint, eos omni cent. & ap. cess. ecclesiasticâ censurâ percellas, & sententiam ipsam usque ad dignam satisfactionem facias inviolabiliter observari.

NOTÆ.

1. ^a **C**antuariensi.) Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 3. & extat textus hic post Concil. Lateran. part. 1. de simonia, cap. 3. prout hic transcribitur.

^b Archidiaconi.) Quibus ex consuetudine competit in nonnullis provinciis jurisdicção contentiosa, juxta tradita in cap. ad hac, de offic. Archid. c. Conventrenſis.) Anglicani Regni, de qua dicecisi egi in cap. 2. de rescript.

^d Examinatione.) Hæc verba omisit Raymundus, quia jam ejus tempore hoc examen purgationis vulgaris prohibitum erat, ut probavi in cap. final. de purgat. vulg.

^e Ecclesias interdiciunt.) Cum sententia interdicti ferri non possit regulariter ob causam pecuniariam, ut probavi in cap. 2. de his qua sunt à Prelat.

^f Vicariis denarios.) Iuxta tradita in cap. 2. ne Prelati vices suas.

COMMENTARIUM.

2. **A**N Episcopi, & cæteri judices ecclesiastici possint pro criminibus pœnam pecuniariam imponere, dubitant interpretes ob juris testimonia in hac parte invicem contraria. Et non posse eam imponere, videtur probari ex præsentis textu, & ex cap. pauper. 11. quest. 3. cap. si lapsi, 50. dist. cap. irrefragabili 13. §. ult. de offic. ordin. cap. ut clericorum, de vita & honest. cleric. Concil. Aurelian. 2. can. 3. Cabilon. sub Carolo Magno, cap. 18. & ex

ea ratione, ne ipsi in pœnis irrogandis turpem aliquem quantum confectari videantur: & quia, ut ait D. Isidorus in dict. cap. pauper, citò violatur auro justitia, nullamque reus pertimescit pœnam, quam scit posse pecuniâ redimere. Sed contrarium prorsus verum est, videlicet Episcopum vel alium judicem ecclesiasticum posse imponere pœnas pecuniarias. Quæ sententia probatur ex cap. dilectus, de offic. ordin. cap. si vos 23. q. 5. cap. cum sit nimis, §. final. cap. postulasti, de iudic. cap. ad audientiam, de præscrip. cap. olim, de iniur. cap. P. & G. de offic. deleg. cap. venerabilibus. §. denique, de sent. excom. cap. in Archiepiscopatu, de raptor, cap. statumus 16. quest. 1. probant Lantmeter. lib. 2. de veteri cleric. cap. 109. pluribus relatis Barbosa part. 3. de potest. Episcop. alleg. 107. Diana part. 10. tract. 8. per tot. Solorzan. tom. 2. de jure Indiar. lib. 3. cap. 7. num. 76. Salgado de proteçt. Regia, part. 2. cap. 4. Cevallos tom. 4. quest. 897. Valascus alleg. 34. Cabedo decis. 81. Bobadilla lib. 2. polit. cap. 17. num. 199. Nec obstant textus pro contraria sententia adducti; nam procedunt quando judices ecclesiastici pœnas pecuniarias imponunt ex avaritia, & radice cupiditatis, animo eas imbutandi, sibi que applicandi: quo casu non licet pœnas pecuniarias imponere. At verò zelo justitiæ, quia illa magis timetur, pœnam pecuniariam imponunt locis piis applicandam, quam juxta Concilium Tridentinum sess. 24. de reform. cap. 3. rectè imponere possunt, ut probant Petrus Gregorius lib. 4. partit. tit. 15. cap. 1. Sfortia in hist. Concil. Trident. in sess. de edit. lib. Chopinus de sacr. pol. lib. 1. tit.

tit. 3. num. 10. Diana d. tract. 8. qui prosequitur expositionem Concilii Trident. & explicat quomodo possit Episcopus applicare diças penas pecuniarias locis piis. Et pro exactione ipsius mul-

ta non teneri iudicem ecclesiasticum auxilium Brachii secularis invocare, probat Solorzanos supra, n. 81.

CAPVT IV.

Idem, in Concilio^a Turonen.

Calumniam & audaciam temerè litigantium condemnando in expensis, & alio multiplici remedio sanctio^b Imperialis compefcit. Quoniam igitur sacris institutis consonare dignoscitur, præcipimus, ut de cætero in^c causis pecuniariis victus victori in expensis condemnerur, nisi sententia pro^d absente feratur.

NOTÆ.

^a **Turonensi.** Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 5. & post Concil. Lateran. part. 3. cap. 2. non tamen reperitur textus hic in ipso Concilio Turonensi, ut jam notavit Ant. August. in presenti. De Concilio Turonensi nonnulla notavi in cap. majoribus 8. de præbend.

^b **Imperialis.** Relata in l. properandum, §. si autem, Cod. de iudiciis, l. 4. & 5. Cod. de fruct. & litium expensis.

^c **Pecuniariis.** Hic rectè deducunt Fachineus lib. 1. contror. cap. 42. Balboa in cap. significaverunt 11. num. 29. de except. in causis criminalibus regulariter victum non esse condemnandum in expensis: pro qua sententia facit disertus textus in l. non ignoret, Cod. de fruct. & litium expensis: ubi Imperator agnoscit, discrimen, quod versatur inter causas civiles, vel criminales, his verbis: *Vel delata non probaverit, pro calumnia quidem penam luat legibus constitutam, pro pecuniaria verò causa, post sumptus, considerat à quantitate postulatorum, vel mediitineris intervallo, condemnationem pro estimatione iudicis sustinebit.* Nec contrarium probatur ex generalitate, quâ utitur Imperator in l. properandum, §. si alterutra, Cod. de iudiciis: nam licet in principio ipsius textus Imperator ageret tam de causis civilibus, quàm criminalibus quoad statuendum tempus, intra quod lis finire debebat; tamen dum ad expensas solvendas descendit, tantum agit de causis civilibus. Nec etiam obstat textus in l. 3. C. qui accusare, ibi: *Non solum extrâ ordinem estimatione iudicis puniendi sunt, sed etiam sumptus, quos in eam rem, & circa ipsum iter ad litem vocati fecerunt, pendere coguntur.* Nam ibi agit Imperator de accusatore contumace, non verò de eo, qui victus fuit in iudicio criminali.

^d **Pro absente.** Consonat textus in dict. l. properandum, §. si autem, Cod. de iudiciis. Et rationi consonum est hoc; nam iniquum videtur, ut absens & contumax, qui alioquin non auditur nisi refusus expensis, l. sancimus, Cod. de iudic. expensas à præsentem repetat. Deinde quia Imperator in dict. l. properandum, §. si autem, vult eum in penam contumaciæ obligatum esse ad expensas, quas reus præsentem fecit; ergo implicat, & absurdum est dicere, reum præsentem condemnandum esse in expensis ipsi actori absentis. Quare rectè Alexander III. in presenti à generali obligatione victi solvendi expensas victori, excepit casum, in quo sententia pro absente lata est.

COMMENTARIUM.

Quoad penam temerè litigantis non semper unum idemque jus observatum reperitur; olim enim in ipso ingressu litis, tam actor, quam reus pecuniam deponebant in aede sacra, ut victus & qui condemnatus evasisset, illâ pecuniâ multaretur, qui verò obtinuisset, pecuniam suam recuperaret: quæ pecunia à loco sacro, ubi deponeretur, & quia propter ararii rationem, & factorum publicorum multitudinem in rebus divinis consumebatur, dicebatur sacramentum, Varro lib. 4. de lingua Latina, ibi: *Qui petebat, & qui inficiabatur, de aliis rebus uterque quingentos æris ad Pontificem deponebant, de aliis rebus item certo alio legitimo numero æsium: qui iudicio vicerat, suum sacramentum à sacro auferbat: victi ad ararium redibat.* Festus Pompeius ibi: *Sacramentum æs significat, quod pena nomine penditur.* De qua pecunia agunt Valer. Max. lib. 7. cap. 8. ibi: *Aphronia tamen cum sorore sacramento contendere noluit, testamentumque matris patientiâ quàm iudicio convellere sanctius esse duxit.* Cicero in oratione pro Milone, ibi: *Eam denique, cui nulla lex erat, nullum jus civile, nulli possessionum termini, qui non calumnia litium, non iniustus iudicis, ac sacramentis alienos fundos; sed castris, exercitus, signis inferendis petebat.* Quem ita exponit Budeus ad Pandectas in l. ult. ff. de orig. jur. fol. 24. Quod etiam ipsum expendit in lib. de Oratore. Qui enim contendebant, invicem se provocabant sacramento quadragenario, vel quinquagenario, juxta divinitatem causarum, in hunc modum: *Si malè petis, quinquaginta asses dare spondes?* Et actor spondebat. Deinde interrogabat: *Si malè te defendis, & sine causa litigas, totidem promittis?* Et reus itidem respondebat. Cicero in oratione pro Roscio, & pro Cecinna: allusitque eleganter sacra pagina apud nostrum Vulgatum, *Sapientia capitulum sine.* Dicebatur sacramentum, quia pecunia promissa statim apud aedem Saturni deponeretur. Iidorus lib. 5. orig. cap. 24. in fine, Festus verbo *Sacramentum.* Unde is, qui vincebat, suos nummos referebat: nummi verò illius qui succubuerat, apud ararium Saturni manebant. Varro lib. 4. de lingua Latina. Hinc exponitur Iustinianus in princip. Instit. de pena temerè litigantium ubi ait penam pecuniariâ olim deterritos fuisse perperam litigantes: quæ fuit, quæ promittebatur per dictam sponsonem, vel alia major, si sub majori contendere volebant, veluti tertia, quinta, vel decimæ partis litis, §. 1. ubi Theophilus, cod. tit. Hac autem major pena non deponeretur in arca Pontificum, quia solis litigantibus